

TÜRKİYE’DE ÇOK ALANLI SANAT EĞİTİMİ YAKLAŞIMININ KULLANILDIĞI LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İNCELENMESİ

Fatih KARİP

Doç. Dr. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, fkarip(at)agri.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8957-1568

Karip, Fatih. "Türkiye’de çok alanlı Sanat Eğitimi Yaklaşımının Kullanıldığı Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi". idil, 75 (2020 Kasım): s. 1650–1658. doi: 10.7816/idil-09-75-02

ÖZ

Bu çalışma Türkiye’de çok alanlı sanat eğitimi konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin içerik açısından incelenmesini amaçlamıştır. Araştırmanın verileri Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından alınan tezlerden elde edilmiştir. Tezler herhangi bir yıl sınırlaması olmadan taranmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. Tezler araştırmanın amacı doğrultusunda; yayımlandığı yıl ve tez türü, çalışmanın alanı, çalışma amacı, veri toplama araçları ve çalışma grubu bakımından ele alınarak incelenmiştir. Elde edilen bulgular tablolar halinde, yüzde ve frekans değerleri dikkate alınarak sunulmuştur. Araştırma sonucunda; konuyla ilgili çalışmaların yetersiz olduğu ve konuya yönelik ciddi bir eğilimin olmadığı ortaya çıkmıştır. Konuyla ilgili çalışmaların büyük ölçüde görsel sanatlar eğitiminde yer alan çeşitli konuların öğretiminde çok alanlı sanat eğitimi yaklaşımının etkisi incelenmiştir. Bununla birlikte çok alanlı sanat eğitimi yönteminin öğrencilerin başarı, ilgi, tutum ve motivasyonlarına olan katkısının sıklıkla amaçlandığı görülmüştür. Araştırmacıların genellikle nicel yöntemler kullanarak çalıştığı ve örneklemelerinin ortaokul öğrencileri üzerinde yoğunlaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda araştırmacılara ve eğitimcilere çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çok alanlı sanat eğitimi, lisansüstü tezler, içerik analizi

Makale Bilgisi:

Geliş: 19 Eylül 2020

Düzeltilme: 17 Ekim 2020

Kabul: 29 Ekim 2020

Giriş

Görsel sanatlar eğitiminin temellerini incelendiğinde ülkemizde özellikle Cumhuriyet Dönemiyle birlikte ilk ve ortaokul programlarında uygulanmasıyla önem kazandığı görülmektedir. Eldeki kısıtlı imkanlardan dolayı uygulamalar okuldan okula farklılık göstermekte ve henüz bir kurama dayanmamaktadır. Zamanla resim iş dersi öğretim programı gelişme göstermiştir. Fakat bu gelişmeler kuramsal temelleri olan bilimsel çalışmalara dayalı gelişmeler değildir. Daha çok gelişmiş ülkelerdeki programların Türkiye şartlarına uyarlanması ile gerçekleştirilmiştir (Özsoy, 2003). Yüksek Öğretim Kurumu ve Dünya Bankası'nın 1994-1997 yılları arasında yürüttüğü Milli Eğitimi Geliştirme Projesi kapsamında öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerinin yeniden yapılanması çalışmaları ile yeni eğitim fakülteleri programları 1998-1999 öğretim yılından itibaren uygulamaya konmuştur. Yüksek Öğretim Kurulu 1998 yılından itibaren Eğitim Fakültelerinde yeniden yapılanma sürecini başlatmış ve bu çerçevede yeni düzenlenen öğretmen yetiştirme programlarını uygulamaya koymuştur (Yök, 1998). Sağlanan bu köklü değişiklikle 1950'lerden nu yana önemsiz görülen sanat eğitimi günümüze doğru sanatla ilgili farklı disiplinlerin etkileşimi ile görsel algıyı, görsel okuryazarlığı, kültürlerarası sanat eğitimi fikrini sanatsal uygulamalarla eş değer tutan disipline dayalı bir anlayışa evrilmiştir. Sanatsal uygulamalar ile birlikte, sanat tarihi, estetik ve sanat eleştirisi gibi disiplinlerin yanı sıra çok kültürlü ve kültürlerarası bir yaklaşımı içeren görsel sanatlar dersi öğretim programı Ülkemiz koşullarına uygun hale getirilmiş ve bu yeni yaklaşıma Çok Alanlı Sanat Eğitimi denmiştir (Özsoy, 2003).

Farklı kaynaklarda disipline dayalı sanat eğitimi (Yolcu, 2004; Demirci, Katırcı, 2020) ya da dört disiplin (Artut, 2004) olarak da geçen çok alanlı sanat eğitimi ilk olarak 1982 yılında J. Paul Getty tarafından ortaya atılan bir yaklaşımdır. Temelinde uygulama eğitimine verilen desteğin azaltılarak sanat tarihi, estetik ve eleştiri ile bir bütün olarak işe koşulmasını amaçlamaktadır (Demirci, Katırcı, 2020). Böylece sanat eğitiminin en eski problemlerinden biri olan yalnızca uygulamalar yaparak görsel sanatlara yetenekli bireylerin eğitilmesi fikri yerini sanat tarihi, estetik ve eleştiri gibi farklı disiplinlerin işbirliğini içeren yeni bir yaklaşıma bırakmış sanat eğitimciler tarafından kabul görmüş ve varlığını sürdürmüştür. Her ne kadar sanat duygusal bir rahatlama, naif bir haz, estetik bir beğeni sağlasa da bilgilendirici, aydınlatıcı, davranış değişikliği sağlayan çok yönlü bir uğraştır. Genel kabulün aksine sanat önemli bir zihinsel süreç ve güçlü bir yaratıcı süreçler sonucunda ortaya çıkmaktadır. Sanatın bu kendine has özellikleri ile güçlü imgeler edinmek, bu imgeleri zihinde yeniden yapılandırarak çizgi, renk, biçim, doku, form, mekan gibi plastik elemanlarla düşünerek ve sanatsal anlatıma yönelik sorun çözme ciddi bir zihinsel uğraş gerektirir. Sanat eğitimi zihinsel süreçleri arttıran çok alanlı bu yaklaşım ile anlamaya, düşünmeye, sanat beğenisi oluşturmaya, empati kurmaya, sanatsal ilerlemeye, sanatın kültür ve toplum üzerindeki etkilerini analiz etmeye yol açan bir süreç girdiği söylenebilir (Gökay, 2005).

Sanat tarihi ile öğrenciler bir sanat yapıtını üretildiği koşulları, o dönemin toplumsal, sosyal ve psikolojik yönleri ile ele alarak değerlendirirler. Sanat tarihsel süreçleri, sanat akımlarını ve onları doğuran nedenleri kendi kültürü ile karşılaştırarak bir bütün içerisinde inceleme fırsatı elde eder. Sanat tarihi öğrencilere idrak etmeyi, görsel anlatımları ve onları oluşturan öğeleri anlamayı sağlar. Ayrıca sanat tarihsel bilgiler öğrencinin seçmesine, reddetmesine, faydalı kavramsal araçları elde ederek hayal güçlerini geliştirmelerine yardımcı olur (Özsoy ve Şahan, 2009). Estetik bilimi temel tartışma konusu olarak "güzel" ele almış ve "güzel nedir?" sorusuna cevap aramaya çalışmıştır. Bu çerçevede estetik süje, estetik obje, estetik değer, estetik tutum, estetik deneyim, estetik yargı gibi konular estetiğin temel problemleri olarak ele alınarak tartışılmıştır (Bengisu, 2007) Estetik eğitimi, estetik kavramlar ve prensipler ile birleştirilmiş sanatsal yaratma ve takdir etmeye teşvik eden ve estetik okuryazarlığı geliştiren sanat eğitimi programlarını kapsamaktadır. Estetik eğitimi ile öğrenciler sanatı araştırma ve sorgulama fırsatı bularak değerlendirme, yorum ve yargıda bulunma fırsatı elde ederler. (Güneş, 2015). Sanatın en temel sorunlarıyla ilgilenen estetik, öğrenme sürecinde genellikle neden sonuç ilişkisi araştırılan, mantığın ve terimlerin dikkatli kullanılmasını içine alan bir felsefi disiplindir. Böyle bir öğrenme süreci öğrenciler için her aşamasında estetik bir problemin tartışıldığı zengin bir felsefi alan açılmış olur (Özsoy ve Alakuş, 2009). Sanat eleştirisi çalışmaları, öğrencilerin sanatsal çalışmalar hakkında çalışmanın özgünlüğüne yönelik içsel ipuçları araştırmalarıdır. Sanat eleştirisi; betimleme, çözümleme, yorumlama ve yargılama olmak üzere hiyerarşik dört aşamada gerçekleştirilir. Eserde yer alan ince ayrıntıların farkına varmak, farklı ve yeni ilişkiler kurarak doğru yargıya varmak temel noktasıdır. Eleştiri sürecinde öğrenciler esere; eser ne hakkındadır?, Ayrıntıları nedir?, Anlamı nedir?, Neden güzeldir? Ya da neden güzel değildir? Sorularını yöneltir (Özsoy, 2003).

Çok alanlı sanat eğitimi ilgili çalışmaların diğer bir boyutunu da konuyla ilgili yapılan lisansüstü tezler oluşturmaktadır. Alan yazın incelendiğinde konuya yönelik değerlendirmelerin yetersiz olduğu görülmektedir. Bu çalışma çok alanlı sanat eğitimi konulu tezleri bütüncül bir bakış açısı getirerek onları çeşitli yönlerden değerlendirmelerini sağlayacaktır. Bu yönüyle ileride çok alanlı sanat eğitimi ile ilgili yapılacak olan çalışmalara

bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de çok alanlı sanat eğitimi konusunda yapılmış lisansüstü tezleri içerik analiz ile incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki soruların cevapları aranmıştır.

Türkiye’de çok alanlı sanat eğitimi konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin yıllara ve türüne göre dağılımı nasıldır?

Türkiye’de çok alanlı sanat eğitimi konusunda yapılmış lisansüstü tezler hangi üniversitelerde yapılmıştır?

Türkiye’de çok alanlı sanat eğitimi konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin konuları nelerdir?

Türkiye’de çok alanlı sanat eğitimi konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin araştırma yaklaşımları nedir?

Türkiye’de çok alanlı sanat eğitimi konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin veri toplama araçları nelerdir?

Türkiye’de çok alanlı sanat eğitimi konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin yürütüldüğü çalışma grubu kinlerdir?

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, verilerin toplanması, verilerin analizi ve sınırlılıkları hakkında bilgiler verilmiştir.

Araştırmanın modeli

Bu çalışmada nitel bir çalışmadır. Nitel çalışmalar, görüşme gözlem ve doküman analizi gibi nitel veri toplama araçlarının kullanıldığı, olayların ve algıların kendi doğal ortamı içerisinde ortaya konulduğu bir yöntemdir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Karmaşık durumları zengin ve bütüncül bir içerik ile sunma imkanı sağlamaktadır (Miles & Huberman, 2015). Bu bağlamda bu çalışmada, doküman inceleme modeli kullanılarak çok alanlı sanat eğitimi konulu tezlere bütüncül bir bakış açısı ile değerlendirmek istenmiştir. Türkiye’de çok alanlı sanat eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin yöntem, konu, ilgili alanları, çalışma gurupları, yıllara göre dağılımı veri toplama araçları incelenmiştir.

Verilerin toplanması

Bu çalışmada Türkiye’de çok alanlı sanat eğitimi konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi veri tabanından alınan lisansüstü tezler bu çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır. YÖK veri tabanı herhangi bir yıl sınırlaması olmadan incelendiğinde çok alanlı sanat eğitimi konulu 30 lisansüstü tezin bulunduğu görülmüştür. Tezlerin tam metinlerine “çok alanlı sanat eğitimi”, “disipline dayalı sanat” ve “dicipline based art education” anahtar sözcükleri kullanılarak ulaşılmıştır. Bu tezlerden 3’ü erişime kapalı olduğundan çalışma, tam metnine ulaşılan 30 tez ile yürütülmüştür.

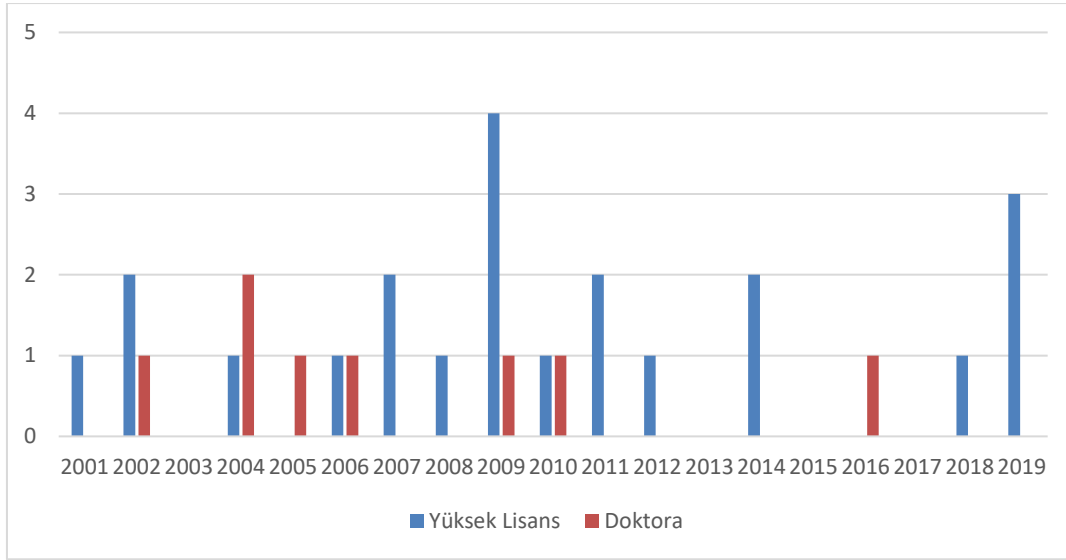
Verilerin analizi

Lisansüstü tezlerden elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi belli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin birbiriyle ilişkili sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği bir tekniktir (Büyüköztürk vd, 2013). İçerik analizinde temel amaç toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım & Şimşek, 2013). Bu doğrultuda incelediğimiz tezlerin yıl, amaçları, yöntemleri, araştırma modelleri, veri toplama araçları, verileri analiz yöntemleri, çalışma gurupları veya evren ve örneklemeleri kodlanarak kategoriler halinde sunulmuştur. Elde edilen veriler tablolar halinde sunulmuş frekans ve yüzde değerleri üzerinden yorum ve değerlendirmeler yapılarak Türkiye’de çok alanlı sanat eğitimi konulu yapılmış lisansüstü tezler hakkında genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Bulgular

Şekil 1. incelendiğinde 2001-2019 yılları arasında 19 yıllık süreç içerisinde yayımlanan tezlerin yıllara ve türlerine göre dağılımları net bir biçimde görülmektedir. Çok alanlı sanat eğitimi konulu 30 tezden yaklaşık üçte birinin yüksek lisan; tezi dörtte üçünün doktora tezi olduğu görülmektedir. Tezlerin daha çok yüksek lisans olması dikkati çekmektedir. Bazı yıllarda konuyla ilgili herhangi bir tez yayımlanmadığı görülmektedir. Yayın yılları dikkate alındığında her ne kadar

son yıllara doğru özellikle 2013, 2015, 2017 yıllarını dikkate aldığımızda bir azalma söz konusu olsa da çok alanlı sanat eğitimi konusuna yönelik eğilimin azaldığını söylemek mümkündür. Belli bazı yılları dikkate almadığımızda hemen hemen her yıl çalışılmış konular arasında yer aldığı söylenebilir. 19 yıllık bu süreç içerisinde yayımlanan tez sayısını yıla böldüğümüzde 1,57 şeklinde yıllık yayımlanan tez sayısını ortaya çıkmaktadır. Yıllık 1,57 tezin oldukça az olduğunu görülmektedir. Bu tezlerden 22’si yüksek lisans, 8’i doktora tezidir. YÖK veri tabanı istatistikleri incelendiğinde yüksek lisans tezlerinin doktora tezlerinin yaklaşık 4 katı olduğu görülmektedir. Bu oranı dikkate aldığımızda çalışma kapsamına aldığımız yüksek lisans tezlerinin doktora tezlerine oranla yaklaşık 3 katı olması konuyla ilgili doktora tezlerinin daha fazla olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Şekil 1. Tezlerin Yıllara ve Türlerine Göre Dağılımı

Çalışmanın 2. alt amacı Türkiye’de çok alanlı sanat eğitimi yaklaşımını konu alan lisansüstü tezlerin yürütüldüğü üniversitelere göre dağılımı nasıldır? Bu alt amaca yönelik bulgular ve yorum Tablo.1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Tezlerin Üniversitelere göre dağılımı

Üniversiteler	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Gazi Üniversitesi	12	40	8	27	20	66,6
Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	3	10	0	0	3	10
Dicle Üniversitesi	2	6,66	0	0	2	6,66
Afyon Kocatepe Üniversitesi	1	3,33	0	0	1	3,33
Atatürk Üniversitesi	1	3,33	0	0	1	3,33
Dokuz Eylül Üniversitesi	1	3,33	0	0	1	3,33
Uludağ Üniversitesi	1	3,33	0	0	1	3,33
Selçuk Üniversitesi	1	3,33	0	0	1	3,33
Toplam	22	73	8	27	30	100

Tablo 1. incelendiğinde çok alanlı sanat eğitimi yaklaşımını konu alan tezlerin 8 üniversitede hazırlandığını görülmektedir. Bu üniversiteler arasından yalnızca 1 üniversitenin doktora düzeyinde tez yayımladığı görülmektedir. Hem yüksek lisans hem de doktora tezleri bakımından % 66 ile en fazla tezin Gazi Üniversitesin’de hazırlandığı dikkatimizi çekmektedir.

Çalışmanın 3. alt amacı Türkiye’de çok alanlı sanat eğitimi konulu lisansüstü tezlerin çalışma konularına göre

dağılımı nasıldır? Bu alt amaca yönelik bulgular ve yorum Tablo.2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Tezlerin Yürütüldüğü Konularına Göre Dağılımı

Konular	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam
	f	%	f	%	
Çok alanlı sanat eğitimin ve					
Farklı konuların ÇASE ile uygulanması	5	16	6	20	36
Başarı, tutum, çalışma veya yaratıcılığa etkisi	5	16	1	3	20
Müze eğitimi	3	10	1	3	14
Ölçme ve değerlendirme	2	7			7
Engelli öğrencilere etkisi	2	7			7
Uygulama sorunları, öğretmen görüşleri	2	7			7
Sanat eleştirisine etkisi	2	7			7
Estetik eğitimi	1	3			3
Toplam	22	73	8	26	100

Tablo.2 incelendiğinde yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunun (% 36) Görsel Sanatlar Dersi içerisinde farklı öğrenme alanlarına ilişkin uygulanması süreçlerinin incelendiği görülmektedir. Bununla birlikte araştırma amaçlarının %20’lik büyük bir kısmının öğrencilerin akademik başarıları, tutum, yaratıcılıklarına ve çalışmalarına olan etkisi en fazla tercih edilen çalışma amaçları olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle doktora tezlerinin tamamının bu konularda hazırlandığı dikkatimizi çekmektedir. Ayrıca çalışmaların amaçları arasında çok alanlı Sanat Eğitimi’ne göre yürütülen müze eğitimi (% 10), ÇASE’de ölçme ve değerlendirme (% 7), Engelli öğrencilere olan etkisi (% 7), ÇASE’de uygulama sorunları ve öğretmen görüşleri (% 7), sanat eleştirisine (% 7) ve estetiğe (% 3) olan etkisi araştırma amaçları arasında yer almaktadır. Bu veriler, yürütülen çalışmaların yarısından fazlasının Görsel Sanatlar Dersi içerisinde farklı öğrenme alanlarına ilişkin uygulanması süreçlerinin incelendiği ve öğrencilerin akademik başarıları, tutum, yaratıcılıklarına ve çalışmalarına olan etkisi en fazla tercih edildiği görülmektedir.

Çalışmanın 4. alt amacı Türkiye’de çok alanlı sanat eğitimi konulu lisansüstü tezlerin araştırma yaklaşımlarına göre dağılımı nasıldır? Bu alt amaca yönelik bulgular ve yorum Tablo.3’de gösterilmiştir.

Tablo 3. Tezlerin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

Araştırma yaklaşımı	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Nicel	10	33	3	10	13	36
Nitel	5	17			5	17
Karma	7	23	5	17	12	47
Toplam	22	73	8	27	30	100

Tablo 3. incelendiğinde araştırmacıların % 47 gibi büyük bir oranda nicel ve nitel verilerin birlikte kullanıldığı karma veriler üzerinden çalışmalarını yürüttükleri görülmektedir. Bununla birlikte % 36 gibi büyük bir oranda nicel; ve yine % 17 gibi çok az bir oranda nitel çalışmalar da bulunmaktadır.

Çalışmanın 5. alt amacı Türkiye’de çok alanlı sanat eğitimi konulu lisansüstü tezlerin veri toplama araçlarına göre dağılımı nasıldır? Bu alt amaca yönelik bulgular ve yorum Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4. Tezlerin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

Ölçme araçları	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Başarı testi	10	23	8	26	18	24
Gözlem	8	18	5	16	13	17
Görüşme	7	16	3	10	10	13
Dereceli Puanlama Anahtarı	7	16	2	6	9	12
Anket	6	14	3	10	9	12
Doküman inceleme	4	9	4	13	8	10
Ölçek	2	4	5	16	7	9
Portfolio			1	3	1	1
Toplam	44	100	31	100	75	100

Tablo 4. İncelendiğinde hem yüksek lisans hem de doktora tezlerinde kullanılan ölçme araçlarının % 24 gibi büyük çoğunluğunun eğitim öğretim sürecinin her kademesinde bulunan başarı testinin kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte gözlem görüşme ve doküman inceleme en sık tercih edilen ölçme araçları olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca bireylerin bir durum karşısında tercihlerini belirlemek için kullanılan anketlerin (% 12) kullanıldığını görmekteyiz. Ölçme araçlarında görülen çeşitlilik dikkatimizi çekmektedir.

Çalışmanın 6. alt amacı Türkiye’de çok alanlı sanat eğitimi konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin yürütüldüğü çalışma grubu kimlerdir? Bu alt amaca yönelik bulgular ve yorum Tablo 5.’de gösterilmiştir.

Tablo 5. Tezlerin Örneklemlerine Göre Dağılımı

Örneklem	Yüksel lisans		Doktora		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Öğrenciler	17	61	8	28	25	89
<i>Okul öncesi</i>	1				1	
<i>İlkokul</i>	1				1	
<i>Ortaokul</i>	10		7		17	
<i>Lise</i>	1				1	
<i>Üniversite</i>	2		1		3	
<i>Engelli öğrenciler</i>	2				2	
Öğretmenler	3	11			3	11
Toplam	20		8		28	

Tablo 5. İncelendiğinde çalışma kapsamında incelenen 30 lisansüstü tezdən 28 tanesi çalışma gurubu olarak çeşitli örneklem seçimine gitmiştir. Bu tezlerden ikisi herhangi bir örneklem seçmeyerek çeşitli bağlamlarda incelemeler yapmışlardır. Çalışmaların örneklem seçimleri incelendiğinde %89 gibi büyük çoğunluğunun öğrenci guruplarıyla çalıştığı görülmektedir. Öğrenci guruplarından özellikle ortaokul öğrencileri hem yüksek lisans tezlerinde hem de doktora tezlerinde en fazla tercih edilen öğrenciler olmuştur. Bununla birlikte öğretmenler daha az oranda tercih edilen çalışma gurupları olarak ortaya çıkmaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada çok alanlı sanat eğitimi yaklaşımını kullanan lisansüstü tezler meta-sentez tekniği kullanılarak incelenmiştir. Bu bakımdan konu ile ilgili yapılacak olan çalışmalara yol gösterici bir çalışma olacağı düşünülmektedir. Bu amaç doğrultusunda bir yıl sınırlaması olmadan yapılan taramalar sonucunda 2001-2019 yılları arasında hazırlanan 30 lisansüstü tez incelenmiştir.

YÖK veri tabanı istatistikleri incelendiğinde yüksek lisans tezlerinin doktora tezlerinin yaklaşık 4 katı olduğu görülmektedir (YÖK, 2020). Bu oranı dikkate aldığımızda çalışma kapsamına aldığımız yüksek lisans tezlerinin doktora tezlerine oranla yaklaşık 3 katı olması araştırma kapsamına dahil edilen çalışmalardan doktora çalışmalarının yüksek lisans tezlerine oranla biraz daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışmaların yayım yılları dikkate alındığında 2007-2012 yılları arası bir artış olduğu gözlenmektedir. Bununla birlikte 2019’a doğru hem yüksek lisans hem de doktora tezlerinde bir azalma olduğu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla her ne kadar 2019 yılında bir artış gözlenirse de konuya yönelik eğilimin azaldığını ortaya çıkmıştır.

Araştırma kapsamına alınan lisansüstü tezlerin hazırlandığı üniversiteler incelendiğinde yalnızca 8 üniversitede Çok Alanlı görsel sanatlar eğitimi yaklaşımının kullanıldığı ve bu üniversitelerden yalnızca birinde doktora tezi hazırlandığının görülmesi doktora düzeyinde çalışma yapılması üniversiteler bazında yeterince bir eğilimin olmadığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bu üniversiteler arasından ilk sırada yer alan Gazi Üniversitesi özel eğitim ve sanat eğitimi alanında en fazla çalışma hazırlayan üniversite olarak karşımıza çıkmaktadır (Özer, Yazar, Eren, 2013; Coşkun, Dündar, Parlak, 2014; Bulut, Gülsoy, 2016). Bununla birlikte Marmara Üniversitesi ve Necmettin Erbakan Üniversitesi konuyla ilgili en fazla çalışmanın yapıldığı üniversiteler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışma ile ortaya çıkan önemli sonuçlardan biri ise yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunun görsel sanatlar dersi içerisinde farklı öğrenme alanlarına ilişkin uygulanması süreçlerinin incelendiği görülmektedir. Bu öğrenme alanları arasında renk bilgisi (Akengin, 2006), grafik tasarım konularının (Alakuş, 2002), tekstil konuları

(Demirci katıranıcı, 2004), üç boyutlu çalışmalara (Şahan, 2004), özgün baskı konularına (Beykal Orhun, 2005) yönelik uygulamalar üzerine oldukları görülmüştür. Tüm bu uygulama sonuçlarına göre çok alanlı görsel sanatlar eğitimi bu alanlar üzerinde olumlu öğrenmeler sağlamıştır. Bununla birlikte çok alanlı görsel sanatlar eğitiminin öğrencilerin akademik başarı, tutum ve çalışmalarına olan etkisinin çokça işlendiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç güncel öğrenme yaklaşımların öğrenci öğrenmeleri üzerine olumlu katkı sağladığı farklı çalışmalar ile benzerlik göstermektedir (Herdem, Ünal, 2018; Baynazoğlu, Atasoy, 2020).

Tezlerde kullanılan ölçme araçlarının % 24 gibi büyük çoğunluğu eğitim öğretim sürecinin her kademesinde bulunan ve öğretmenlerin çoğu tarafından bilinen (Bahar vd., 2012) geleneksel ölçme araçlarının kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca bireylerin bir durum karşısında tercihlerini belirlemek için kullanılan anketlerin (%8.8) kullanıldığını görmekteyiz (Metin, 2014). Tezlerin büyük çoğunluğunda araştırma yöntemi olarak nicel yöntemin benimsendiği ve nicel yöntemin desenlerinden biri olan deneysel desenin en fazla kullanılmış olduğu bulunmuştur. Buna göre geleneksel ölçme araçlarından daha çok gerçek hayatla ilişkili, ürün kadar sürecin de dikkate alınarak değerlendirildiği (Bahar vd, 2012) tamamlayıcı ölçme araçlarının ise %20 gibi çok az bir oranda kullanıldığını görmekteyiz.

Araştırma kapsamındaki tezlerin araştırma yaklaşımlarının yarıya yakınının nicel ve nitel verilerin birlikte kullanıldığı karma yaklaşımı kullandıkları bununla birlikte en fazla tercih edilen yaklaşımın nicel yaklaşım olduğu nitel yaklaşımın diğer yaklaşımlara oranla daha az tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında nicel yaklaşımların sıklıkla kullanıldığı bilinmektedir (Çiltaş, Güler ve Sözbilir, 2012; Yaşar, Papatğa, 2015).. Fakat görsel sanatlar öğretimi kendine özgü bir araştırma yapısından kaynaklı olarak nitel verilerinde dolayısıyla karma yaklaşımın da tercih edilen bir alan olduğu görülmektedir.

Çok alanlı görsel sanatlar eğitimi konulu tezlerin örneklemelerinin büyük bir kısmı öğrencilerden oluşmaktadır, öğrenciler arasından ise ortaokul öğrencileri dikkat çekici ölçüde büyük bir orana sahiptir. Bununla birlikte konuyla ilgili öğretmen görüşlerinin alındığı az sayıda çalışma olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ortaokul öğrencileri örneklem olarak öğretim kademeleri arasından en fazla tercih edilen kademe olduğu benzer çalışmalarda da görülmektedir (Baynazoğlu ve Atasoy, 2020; Gözüyeşil ve Dikici, 2014; Herdem ve Ünal, 2018).

Kaynaklar

- Akengin, Ç. (2006). İlköğretim 6. sınıf renk konusunun çasey (çok alanlı sanat eğitimi yöntemi) ile uygulanması. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Alakuş, A. O. (2002). İlköğretim okulları 6. sınıf resim-iş dersi öğretim programındaki grafik tasarım konularının çok alanlı sanat eğitimi yöntemiyle ve bu yönteme uygun düzenlenmiş bir ortamda uygulanması, Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Artut, K. (2004). Sanat Eğitimi Kavramları ve Yöntemleri, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bahar, M., Nartgün, Z., Durmuş, S. ve Bıçak, B. (2012). Geleneksel Tamamlayıcı Ölçme ve Değerlendirme Teknikleri, Ankara: Pegem Akademi.
- Baynazoğlu, L. ve Atasoy, E. (2020). Türkiye’de kavram karikatürleriyle ilgili yapılan araştırmalara yönelik bir meta-sentez çalışması. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 9(2), 390-409. <http://dx.doi.org/10.30703/cije.597030>
- Bengisu, H. (2007). Estetik Yaşam, ICANAS 38. Uluslararası Asya Ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, Ankara.
- Beykal Orhun, F. (2005). İlköğretim okulları 6. sınıf resim-iş dersi öğretim programındaki özgün baskı konularının çok alanlı sanat eğitimi yöntemi ile uygulanmasının öğrencilerin başarılarına, tutumlarına ve öğrenmenin kalıcılığına etkisi. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Çiltaş A., Güler, G. ve Sözbilir, M. (2012). Türkiye’de Matematik Eğitimi Araştırmaları: Bir İçerik Analizi Çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(1), 565-580.
- Demirci Katıranıcı, M. (2004). İlköğretim resim iş (sanat) dersinde tekstil konularının çok alanlı sanat eğitimi yöntemiyle uygulanması. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Demirci Katıranıcı, M. (2020). Görsel Sanatlar Öğretimi, Ankara: Nobel yayıncılık.

- Gökay, M. (2005). İlköğretim Resim İş Eğitiminde Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yönteminin Uygulanması, (Ed. Özsoy, V.), İlköğretim Sanat Eğitimi Kurakları ve Yöntemleri, Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları.
- Gözüyeşil, E. ve Dikici, A. (2014). Beyin temelli öğrenmenin akademik başarıya etkisi: Bir meta-sentez çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(2). 1-20.
- Herdem K. ve Ünal, İ. (2018). STEM Eğitimi üzerine yapılan çalışmaların analizi: Bir meta-sentez çalışması, *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 48(48). 145-163.
- Metin, M. (2014). Nicel Veri Toplama Araçları, M. Metin (Ed.) Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Pegem Akademi.
- Miles, M. B. ve Huberman, A.M. (2015). An Expanded Sourcebook qualitative Data Analysis, (translate by S. Akbab Altun & A. Ersoy), Ankara: Pegem Akademi.
- Özsoy, V. (2003). Görsel Sanatlar Eğitimi Resim İş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Özsoy, V. ve Şahan, M. (2009). Çok alanlı sanat eğitimi yönteminin ilköğretim 6. sınıf resim iş dersinde öğrenci tutumlarına etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 205-227.
- Şahan, M. (2004). İlköğretim 6. sınıflarda üç boyutlu çalışma konularının çok alanlı sanat eğitimi yöntemiyle uygulanması, Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Yaşar, Ş. ve Papatğa, E. (2015). İlkokul Matematik Derslerine Yönelik Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 113-124.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yolcu, E. (2004). Sanat Eğitimi Kavramları ve Yöntemleri, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- YÖK, (1998). Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları, Ankara.
- YÖK, 2020, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/IstatistikBilgiler?islem=4>, Erişim tarihi: 15.09.2020

A META-SYNTHESIS FOR POSTGRADUATE DISSERTATIONS USING MULTI-DISCIPLINARY ARTS EDUCATION METHODS IN TURKEY

Fatih KARİP

Abstract

This study aims to examine postgraduate dissertations on multi-disciplinary arts education methods in Turkey in terms of content. The research data were obtained from the dissertations taken from the database of the National Thesis Center of Council of Higher Education. The dissertations were reviewed without any year limitation. The obtained data were analyzed by content analysis. The dissertations were examined in terms of the year they were published and the type of dissertation, the field of the study, the purpose of the study, data collection tools and the study group in line with the purpose of the research. The obtained findings were presented in tables, taking into account the percentage and frequency values. As a result of the research, it was revealed that the studies on the subject were insufficient and there was no serious tendency towards the subject. In the studies on the subject, the effect of the multi-disciplinary art education methods on the teaching of various subjects, which are largely involved in visual arts education, were examined. It was also seen that the contribution of the multi-disciplinary arts education methods to the success, interest, attitude and motivation of students is often aimed. It was concluded that the researchers generally studied using quantitative methods and their samples concentrated on secondary school students. In line with these results, various implications were made to researchers and educators.

Keywords: Multi-Disciplinary Arts Education, Postgraduate Dissertations, meta-synthesis